EIROPAS
KOMISIJA

Strasbūrā, 17.9.2024.
COM(2024) 55 final

ANNEX

PIELIKUMI

dokumentam

Priekšlikums
PADOMES IETEIKUMAM

par vidi bez dūmiem un aerosoliem,
ar ko aizstāj Padomes ieteikumu 2009/C 296/02

{SWD(2024) 55 final} - {SWD(2024) 56 final}

PIELIKUMS

Vadlīnijas par aizsardzību pret tabakas dūmu iedarbību, kuras pieņemtas PVO Pamatkonvencijas par tabakas kontroli otrajā pušu konferencē

NOLŪKS, MĒRĶI UN GALVENIE APSVĒRUMI

Vadlīniju nolūks

1. Atbilstoši citiem PVO Pamatkonvencijas par tabakas kontroli noteikumiem un konvencijas pušu konferences nodomiem, šīs vadlīnijas paredzētas, lai palīdzētu izpildīt pušu pienākumus saskaņā ar konvencijas 8. pantu. Tajās izmantoti to pušu vislabākie pieejamie pierādījumi un pieredze, kuras veiksmīgi īstenojušas efektīvus pasākumus, lai samazinātu tabakas dūmu iedarbību.

2. Vadlīnijās iekļautas saskaņotas principu deklarācijas un attiecīgo terminu definīcijas, kā arī saskaņoti tādu pasākumu ieteikumi, kas vajadzīgi, lai izpildītu konvencijā noteiktos pienākumus. Turklāt vadlīnijās paredzēti pasākumi, kuri vajadzīgi, lai nodrošinātu efektīvu aizsardzību pret sekundāro tabakas dūmu apdraudējumiem. Puses tiek mudinātas izmantot šīs vadlīnijas, ne tikai lai izpildītu konvencijā noteiktos pienākumus, bet arī lai ieviestu paraugpraksi sabiedrības veselības aizsardzībā.

Vadlīniju mērķi

3. Šīm vadlīnijām ir divi saistīti mērķi. Pirmais mērķis ir palīdzēt pusēm izpildīt PVO pamatkonvencijas 8. pantā paredzētos pienākumus atbilstoši zinātniskajām atziņām par sekundāro tabakas dūmu iedarbību un atbilstoši pasaules paraugpraksei, īstenojot pasākumus, lai panāktu dūmu nepiesārņotu vidi, ar mērķi izveidot augstus atbildības standartus līguma izpildē un palīdzēt pusēm popularizēt augstākos iespējamos veselības standartus. Otrais mērķis ir noteikt galvenos tiesību aktu elementus, kas vajadzīgi, lai efektīvi aizsargātu cilvēkus pret tabakas dūmu iedarbību, kā paredzēts 8. pantā.

Galvenie apsvērumi

4. Šo vadlīniju izstrādi ietekmēja šādi galvenie apsvērumi:

   a) pienākums aizsargāt pret tabakas dūmiem, kas iekļauts 8. panta tekstā, sakņojas cilvēka pamattiesībās un pamatbrīvībās. Ņemot vērā sekundāro tabakas dūmu ieelpošanas draudus, pienākums aizsargāt pret tabakas dūmiem *inter alia* sakņojas tiesībās uz dzīvību un tiesībās uz augstākajiem pieejamajiem veselības standartiem, kā tas atzīts daudzos starptautiskajos juridiskajos instrumentos (tostarp Pasaules veselības organizācijas konstitūcijā, Konvencijā par bērna tiesībām, Konvencijā par visu veidu diskriminācijas novēršanu pret sievietēm un Ekonomikas, sociālo un kultūras tiesību paktā) un kā tas oficiāli iekļauts PVO pamatkonvencijas preambulā, un kā atzīts daudzu valstu konstitūcijās;

   b) pienākums aizsargāt indivīdus pret tabakas dūmiem atbilst valdību pienākumam nodrošināt tiesību aktus, ar kuriem pret apdraudējumiem tiek aizsargātas indivīdu pamattiesības un brīvības. Šis pienākums attiecas uz visiem cilvēkiem, ne tikai uz atsevišķām iedzīvotāju grupām;

c) vairākas autoritatīvas zinātnes iestādes ir noteikušas, ka sekundārie tabakas dūmi ir kancerogēni. Dažas PVO pamatkonvencijas puses (piemēram, Somija un Vācija) ir klasificējušas sekundāros tabakas dūmus kā kancerogēnus un iekļāvušas veselības un drošuma jomas tiesību aktos to iedarbības nepieļaušanu darbā. Tāpēc papildus 8. panta prasībām pusēm var uzdot novērst tabakas dūmu iedarbības apdraudējumu saskaņā ar tajās spēkā esošajiem tiesību aktiem par darbavietām vai citiem noteikumiem, kuri reglamentē kaitīgu, tostarp kancerogēnu, vielu iedarbību.

TO PRINCIPU DEKLARĀCIJA UN ATTIECĪGĀS DEFINĪCIJAS, UZ KO PAMATOJAS AIZSARDZĪBA PRET TABAKAS DŪMU IEDARBĪBU

Principi

5. Kā norādīts PVO pamatkonvencijas 4. pantā, ir vajadzīga stingra politiska apņemšanās, lai veiktu pasākumus, kuri paredzēti, lai aizsargātu visus cilvēkus pret tabakas dūmu iedarbību. Šādiem saskaņotiem principiem ir jābūt konvencijas 8. panta īstenošanas pamatā.

1. princips

6. Efektīvi pasākumi, lai nodrošinātu aizsardzību pret tabakas dūmu iedarbību, kā paredzēts PVO pamatkonvencijas 8. pantā, prasa pilnīgu smēķēšanas un tabakas dūmu nepieļaušanu konkrētā telpā vai vidē, lai izveidotu no dūmiem pilnīgi brīvu vidi. Nav tāda tabakas dūmu iedarbības līmeņa, kas būtu drošs, un jānoraida viedokļi, piemēram, par sekundāro dūmu toksicitātes robežvērtību, jo tas ir pretrunā zinātnes atziņām. Citas pieejas, izņemot no dūmiem pilnīgi brīvu vidi, tādas kā ventilācija, gaisa filtrēšana un īpašu smēķēšanas zonu izmantošana (ar atsevišķām ventilācijas sistēmām vai bez tām), atkārtoti atzītas par neefektīvām, un ir iegūtas galīgas zinātniskas un citādas atziņas, ka inženiertehniskas pieejas neaizsargā pret tabakas dūmu iedarbību.

2. princips

7. Visiem cilvēkiem jābūt aizsargātiem pret tabakas dūmu iedarbību. Visām darbavietām telpās un publiskajām vietām telpās jābūt brīvām no dūmiem.

3. princips

8. Ir vajadzīgi tiesību akti, ar kuriem cilvēki tiktu aizsargāti pret tabakas dūmu iedarbību. Brīvprātīga politikas īstenošana no dūmiem brīvas vides nodrošināšanai atkārtoti ir izrādījusies neefektīva un nav nodrošinājusi pienācīgu aizsardzību. Lai tiesību akti būtu efektīvi, tiem jābūt vienkāršiem, skaidriem un izpildāmiem.

4. princips

9. Lai veiksmīgi īstenotu un izpildītu tiesību aktus par dūmu nepiesārņotu vidi, būtiska ir laba plānošana un pienācīgi resursi.

5. princips

10. Pilsoniskā sabiedrība ir centrālais elements, lai izveidotu atbalstu pasākumiem saistībā ar dūmiem nepiesārņotu vidi un panāktu to ievērošanu, un tā kā aktīvs partneris jāiekļauj tiesību aktu izstrādes, īstenošanas un izpildes procesā.

6. princips

11. Jāuzrauga un jāvērtē tas, kā tiek ieviesti un ievēroti tiesību akti par dūmu nepiesārņotu vidi, kā arī jāuzrauga un jāvērtē to ietekme. Kā noteikts PVO pamatkonvencijas 20. panta 4. punktā, tajā ietilpst to tabakas rūpniecības pasākumu uzraudzīšana un reaģēšana uz tiem, kas traucē tiesību aktu ieviešanā un izpildē.

7. princips

12. Vajadzības gadījumā ir jāpastiprina un jāpaplašina cilvēku aizsardzība pret tabakas dūmu iedarbību; šādā rīcībā ietilpst jauni vai grozīti tiesību akti, labāka izpilde un citi pasākumi, kas atspoguļo jaunas zinātnes atziņas un gadījumu izpētes pieredzi.

Definīcijas

13. Izstrādājot tiesību aktus, svarīgi rūpīgi definēt galvenos terminus. Šeit izklāstīti vairāki ieteikumi par piemērotām definīcijām, pamatojoties uz pieredzi daudzās valstīs. Šīs sadaļas definīcijas papildina tās definīcijas, kas jau iekļautas PVO pamatkonvencijā.

"Sekundārie tabakas dūmi" jeb "apkārtējās vides tabakas dūmi"

14. Parasti tiek izmantoti vairāki termini, lai aprakstītu to dūmu veidu, kuri atspoguļoti PVO pamatkonvencijas 8. pantā. Tostarp ir "sekundārie dūmi", "apkārtējās vides tabakas dūmi" un "citu cilvēku radīti dūmi". Jāizvairās no tādiem terminiem kā "pasīvā smēķēšana" un "nebrīvprātīga atrašanās tabakas dūmu iedarbībā", jo pieredze Francijā un citur liecina, ka tabakas rūpniecība var izmantot šos terminus, lai atbalstītu nostāju, ka "brīvprātīga" atrašanās dūmu iedarbībā ir pieņemama. Priekšroka dodama terminam "sekundārie tabakas dūmi", ko dažkārt saīsina kā "STD", un terminam "apkārtējās vides tabakas dūmi", ko dažkārt saīsina kā "AVTD"; šajās vadlīnijās izmantots termins "sekundārie tabakas dūmi".

15. Terminu "sekundārie tabakas dūmi" var definēt kā "dūmus, ko izdala aizdedzināta cigarete vai citi tabakas izstrādājumi, parasti apvienojumā ar dūmiem, ko izelpo smēķētājs".

16. "Ar dūmiem nepiesārņots gaiss" ir gaiss, kas ir pilnīgi brīvs no dūmiem. Gaiss, kurā nav redzami, saožami, jūtami vai mērāmi tabakas dūmi, ir ietverts šajā definīcijā, bet tā neaprobežojas ar to[1].

"Smēķēšana"

17. Šis termins jādefinē, iekļaujot to, ka kādam ir aizdedzināts tabakas izstrādājums vai tas ar to rīkojas, neatkarīgi no tā, vai dūmi tiek aktīvi ieelpoti vai izelpoti.

"Publiskas vietas"

18. Jurisdikcijās atšķiras termina "publiskas vietas" definīcija, tāpēc ir svarīgi, lai tiesību aktos šis termins tiktu definēts iespējami plaši. Izmantotajā definīcijā jāiekļauj visas vietas, kas pieejamas sabiedrībai, vai vietas, kas tiek izmantotas kolektīvi, neatkarīgi no īpašumtiesībām vai piekļuves tiesībām.

"Telpas" vai "slēgtas telpas"

19. PVO pamatkonvencijas 8. pantā paredzēts, ka vajadzīga aizsardzība pret tabakas dūmiem darbavietās un publiskās vietās "telpās". Īpaši jāpārbauda dažādu valstu pieredze, definējot terminu "telpas", jo ir potenciāli iespējamas problēmas.

[1] Ir iespējams, ka gaisā var būt tabakas dūmu sastāvdaļas, kuru daudzums ir par mazu, lai to izmērītu. Jāpievērš uzmanība tam, ka tabakas rūpniecība vai restorānu nozare var mēģināt izmantot šīs definīcijas robežas.

Definīcijai jābūt iespējami iekļaujošai un skaidrai, un tā rūpīgi jāizstrādā, lai nepieļautu tādu sarakstu izveidi, kurus varētu interpretēt, izslēdzot potenciāli atbilstošas "telpas". Ieteicams definēt "telpas" (vai slēgtas) teritorijas, iekļaujot visas telpas, kurām ir jumts vai kuras ietver viena vai vairākas sienas vai puses, neatkarīgi no jumtam, sienām vai pusēm izmantotā materiāla veida un neatkarīgi no tā, vai tā ir pastāvīga vai pagaidu struktūra.

"Darbavieta"

20. Termins "darbavieta" plaši jādefinē kā "visas vietas, ko cilvēki izmanto profesionālās darbības vai darba laikā". Tajā jāiekļauj ne tikai darbs, ko cilvēki veic par atlīdzību, bet arī brīvprātīgs darbs, ja tas ir tāds, par kuru parasti saņem atlīdzību. Turklāt "darbavietām" pieskaitāmas ne tikai tās vietas, kurās veic darbu, bet arī pievienotās vai saistītās vietas, ko darbinieki parasti izmanto nodarbinātības laikā, tostarp, piemēram, gaiteņi, lifti, kāpņu telpas, ieejas halles, kopējas telpas, kafejnīcas, tualetes, uzgaidāmās telpas, ēdamtelpas un arī celtnes ārpusē, piemēram, noliktavas un šķūņi. Transportlīdzekļi, ko izmanto darba laikā, ir darbavietas, un tie īpaši jānorāda.

21. Īpaša uzmanība jāvelta darbavietām, kas vienlaikus ir indivīdu mājas vai mājokļi, piemēram, ieslodzījuma vietas, garīgās veselības iestādes vai aprūpes iestādes. Šīs vietas ir tādu citu cilvēku darbavietas, kuri jāaizsargā pret tabakas dūmu iedarbību.

"Sabiedriskais transports"

22. Sabiedriskais transports jādefinē tā, lai iekļautu visus transportlīdzekļus, ko izmanto sabiedrības locekļu pārvadāšanai, parasti par atlīdzību vai peļņas gūšanai. Tajā iekļauj taksometrus.

EFEKTĪVU TIESĪBU AKTU DARBĪBAS JOMA

23. PVO pamatkonvencijas 8. pantā paredzēts pieņemt efektīvus pasākumus, lai aizsargātu cilvēkus pret tabakas dūmu iedarbību 1) darbavietās iekštelpās, 2) publiskās vietās iekštelpās, 3) sabiedriskajā transportā un 4) "attiecīgā gadījumā" "citās publiskās vietās".

24. Tas rada pienākumu sniegt pilnīgu aizsardzību, nodrošinot, ka visas publiskās vietas iekštelpās, visas darbavietas iekštelpās, viss sabiedriskais transports un potenciāli citas (ārpus telpām vai praktiski ārpus telpām esošas) publiskas vietas nav piesārņotas ar sekundārajiem tabakas dūmiem. Nav pamatoti izņēmumi, balstoties uz veselības vai juridiskiem argumentiem. Ja, balstoties uz citiem argumentiem, jāapsver izņēmumi, tiem jābūt minimāliem. Turklāt, ja puse nevar uzreiz panākt pilnīgu aptvērumu, 8. pantā paredzēts pastāvīgs pienākums iespējami ātri novērst visus izņēmumus un padarīt aizsardzību pilnīgu. Katrai pusei jācenšas nodrošināt pilnīgu aizsardzību piecu gadu laikā pēc tam, kad PVO pamatkonvencija stājusies spēkā minētajā pusē.

25. Nav droša sekundāro dūmu iedarbības līmeņa, un, kā iepriekš pušu konference atzina Lēmumā *FCTC/COP1(15)*, inženiertehniskas pieejas, piemēram, ventilācija, gaisa apmaiņa un īpašu smēķētājiem paredzētu zonu izmantošana, neaizsargā pret tabakas dūmu iedarbību.

26. Jānodrošina aizsardzība visās darbavietās, kas atrodas iekštelpās, un slēgtās darbavietās, tostarp mehāniskajos transportlīdzekļos, ko izmanto kā darbavietas (piemēram, taksometros, ambulancēs vai piegādes transportlīdzekļos).

27. Līgums prasa aizsardzības pasākumus ne tikai visās publiskās vietās "iekštelpās", bet "vajadzības gadījumā" arī "citās" publiskās vietās (proti, ārpus telpām vai praktiski ārpus telpām esošās). Nosakot tās ārpus telpām vai praktiski ārpus telpām esošās publiskās vietas, attiecībā uz kurām ir vajadzīgi tiesību akti, pusēm jāņem vērā atziņas par potenciāliem veselības apdraudējumiem dažādās vidēs un jārīkojas, lai noteiktu visefektīvāko aizsardzību pret iedarbību visur, kur pierādījumi liecina par apdraudējumiem.

28. Izmantojot informācijas kampaņas, palielināt sabiedrības un viedokļu veidotāju informētību par sekundāro tabakas dūmu iedarbības apdraudējumiem ir svarīgs valdību aģentūru uzdevums sadarbībā ar pilsonisko sabiedrību, lai nodrošinātu to, ka sabiedrība saprot un atbalsta likumdošanas pasākumu. Galvenās ieinteresētās personas ir uzņēmumi, restorānu un ēdināšanas uzņēmumu apvienības, darba devēju grupas, arodbiedrības, plašsaziņas līdzekļi, veselības jomas profesionāļi, bērnu un jauniešu interešu pārstāvības iestādes, mācību vai reliģiskas iestādes, pētnieku kopiena un sabiedrība. Informētības palielināšanas pasākumos jāiekļauj konsultācijas ar iesaistītajiem uzņēmumiem un citām organizācijām un institūcijām tiesību aktu izstrādes laikā.

29. Galvenā uzmanība ziņojumos jāvērš uz sekundāro tabakas dūmu iedarbības nodarīto kaitējumu, to, ka dūmu nepieļaušana iekštelpās ir vienīgais uz zinātnes atziņām balstītais risinājums, kas nodrošina pilnīgu aizsardzību pret iedarbību, visu darba ņēmēju tiesības būt vienādi aizsargātiem ar likumu un to, ka nav iespējams veselības un ekonomikas jomas pārstāvju kompromiss, jo pieredze, ko gūst arvien vairāk jurisdikciju, liecina, ka vide bez tabakas dūmiem pozitīvi ietekmē gan sabiedrības veselību, gan ekonomiku. Publiskas izglītības kampaņas jāvērš arī uz tādām vietām, kur tiesību akti var nebūt iespējami vai piemēroti, piemēram, privātmājas.

30. Plaša apspriešanās ar ieinteresētajām personām ir arī būtiska, lai izglītotu un mobilizētu sabiedrību un nodrošinātu atbalstu tiesību aktiem pēc to stāšanās spēkā. Pēc tiesību aktu pieņemšanas un pirms to īstenošanas jāveic izglītošanas kampaņa, jāsniedz informācija uzņēmumu īpašniekiem un ēku pārvaldniekiem, lai izskaidrotu tiesību aktus un šo personu uzdevumus, un jāsagatavo palīgresursi, piemēram, norādes. Šie pasākumi palielinās iespēju, ka tiesību akti tiks netraucēti īstenoti un lielā mērā brīvprātīgi ievēroti. Ziņojumi, kas iedrošina nesmēķētājus un kuros tiek izteikta pateicība smēķētājiem par noteikumu ievērošanu, veicinās sabiedrības iesaistīšanos noteikumu izpildē un netraucētā īstenošanā.

IZPILDE

Ievērošanas pienākums

31. Efektīvos tiesību aktos jānosaka juridiska atbildība par noteikumu ievērošanu gan iesaistītajiem uzņēmumiem, gan smēķētajiem un jāparedz sods par neievērošanu, kas jāpiemēro uzņēmumiem un, iespējams, smēķētājiem. Izpildi parasti jāvērš uz uzņēmumiem. Tiesību aktos jāuzliek atbildība par noteikumu ievērošanu īpašniekam, vadītājam vai citai personai, kas atbild par ēku, un skaidri jānosaka pasākumi, kuri tam vai tai ir jāveic. Šajos pienākumos jāietver šādi pasākumi:

    a) pienākums pie ieejām un citās attiecīgās vietās izvietot skaidras norādes, ka smēķēšana ir aizliegta. Šo norāžu formāts un saturs nosakāms veselības iestādēm un citām valdības aģentūrām, un tajās var iekļaut telefona numuru vai

citus mehānismus, lai sabiedrība varētu ziņot par noteikumu neievērošanu, kā arī tās personas vārdu attiecīgajā ēkā, kurai adresēt sūdzības;

b) pienākums izvākt no ēkas visus pelnu traukus;

c) pienākums uzraudzīt, vai noteikumi tiek ievēroti;

d) pienākums veikt samērīgus īpašus pasākumus, lai atturētu indivīdus no smēķēšanas ēkā. Šie pasākumi varētu būt lūgums personai nesmēķēt, pakalpojumu pārtraukšana, lūgums, lai persona atstāj ēku, un sazināšanās ar kādu par tiesību aktu izpildi atbildīgu iestādi vai citu iestādi.

Sodi

32. Tiesību aktos jānorāda naudas sodi vai citi monetāri sodi par pārkāpumiem. Lai gan šo sodu apmērs būs atkarīgs no konkrētas prakses un tradīcijām katrā valstī, lēmumam būtu jābalstās uz vairākiem principiem. Vissvarīgāk ir nodrošināt, ka sodi ir pietiekami lieli, lai atturētu no pārkāpumiem, citādāk pārkāpēji tos varētu ignorēt vai uzskatīt par nelielām izmaksām saistībā ar uzņēmējdarbību. Lielāki sodi ir vajadzīgi, drīzāk lai atturētu uzņēmumus, kas pārkāpj noteikumus, nevis lai atturētu individuālus smēķētājus, kuriem parasti ir mazāki resursi. Par atkārtotiem pārkāpumiem jānosaka lielāki sodi, un sodiem valstī jābūt salīdzināmiem ar tām sekām, kas paredzētas par citiem līdzvērtīgiem pārkāpumiem.

33. Atbilstoši valsts praksei un tiesību sistēmai tiesību aktos var atļaut papildus naudas sodiem piemērot administratīvus sodus, piemēram, uzņēmējdarbības licences apturēšanu. Šos "pēdējās instances sodus" izmanto reti, bet tiem ir ļoti liela nozīme, lai panāktu, ka tiesību aktus ievēro uzņēmumi, kas atkārtoti pārkāpj noteikumus.

34. Ja tas iederas valsts tiesību un kultūras kontekstā, var apsvērt krimināls odu iekļaušanu par pārkāpumiem.

Izpildes infrastruktūra

35. Tiesību aktos jānosaka iestāde vai iestādes, kas atbild par noteikumu izpildi, un tajos jāietver gan noteikumu ievērošanas uzraudzības sistēma, gan sistēma, kā pārkāpēji saucami pie atbildības.

36. Uzraudzībā jāiekļauj apraksts par procesu, kurā tiek pārbaudīts, vai uzņēmumi ievēro noteikumus. Retos gadījumos ir nepieciešams izveidot jaunu pārbaudes sistēmu, kas paredzēta, lai izpildītu tiesību aktus par dūmu nepiesārņotu vidi. Tā vietā parasti noteikumu ievērošanu var uzraudzīt, izmantojot vienu vai vairākus mehānismus, kas jau darbojas un paredzēti uzņēmumu ēku un darbavietu pārbaudēm. Šajā nolūkā parasti var izmantot vairākas iespējas. Daudzās valstīs noteikumu ievērošanas pārbaudes var integrēt uzņēmumu pārbaudēs saistībā ar licencēšanu, veselības un sanitārajās pārbaudēs, darbavietas veselības un drošuma pārbaudēs, ugunsdrošības pārbaudēs vai līdzīgās programmās. Var būt vērtīgi vienlaikus izmantot vairākus šādus informācijas iegūšanas avotus.

37. Ja iespējams, ieteicams izmantot inspektorus vai atbildīgos par noteikumu izpildi vietējā mērogā; visticamāk tas palielinās pieejamos izpildes resursus un noteikumu ievērošanas pakāpi. Šī pieeja prasa izveidot valsts koordinācijas mehānismu, lai nodrošinātu saskanīgu pieeju visā valstī.

38. Neatkarīgi no izmantotā mehānisma uzraudzības pamatā jābūt vispārīgam izpildes nodrošināšanas plānam, un tajā jāiekļauj efektīvas inspektoru apmācības process. Efektīvā uzraudzībā var kombinēt regulāras pārbaudes ar neregulārām iepriekš

nepieteiktām pārbaudēm, kā arī apmeklējumiem, atbildot uz sūdzībām. Sākumperiodā pēc tiesību aktu stāšanās spēkā šādi apmeklējumi var būt arī audzinoši, jo lielākā daļa pārkāpumu visticamāk būs notikusi nevērības dēļ. Ja spēkā esošajos tiesību aktos nav paredzēta inspektoru piekļuve ēkām, tiesību aktos jāpilnvaro inspektori, lai tie varētu iekļūt ēkās, uz kurām attiecas tiesību akti, un varētu vākt paraugus un iegūt pierādījumus. Līdzīgi tiesību aktos jānosaka, ka uzņēmumiem aizliegts likt šķēršļus inspektoriem to darbā.

39. Efektīvas uzraudzības izmaksas nav pārmērīgas. Nav nepieciešams pieņemt darbā lielu skaitu inspektoru, jo inspekcijas var veikt, izmantojot esošās programmas un darbiniekus, turklāt pieredze liecina, ka tiesību akti par no dūmiem brīvu vidi ātri kļūst pašregulējoši (proti, lielākoties sabiedrība panāk to ievērošanu). Ja tiesību akti ir rūpīgi īstenoti un veikts aktīvs darbs, lai izglītotu uzņēmējus un sabiedrību, tikai nedaudzos gadījumos būs nepieciešams kādu saukt pie atbildības.

40. Lai gan šīs programmas nav dārgas, ir vajadzīgi resursi, lai izglītotu uzņēmumus, apmācītu inspektorus, koordinētu pārbaužu procesu un samaksātu darbiniekiem atlīdzību par uzņēmumu pārbaudēm ārpus parastā darba laika. Šim nolūkam jāparedz finansēšanas mehānisms. Efektīvās uzraudzības programmās izmanto dažādus finansēšanas avotus, tostarp speciālus nodokļu ieņēmumus, uzņēmumu licencēšanas maksu un speciālus ieņēmumus no pārkāpēju soda maksājumiem.

Izpildes stratēģijas

41. Ar stratēģiskām pieejām izpildei var panākt maksimālu noteikumu ievērošanu, vienkāršot tiesību aktu īstenošanu un samazināt izpildei vajadzīgo resursu apjomu.

42. Īpaši svarīgi tiesību akta veiksmīgai darbībai un veiksmīgai turpmākai uzraudzībai un izpildei ir izpildes pasākumi tūlīt pēc tiesību akta stāšanās spēkā. Daudzas jurisdikcijas iesaka sākotnējā periodā īstenot saudzīgus izpildes pasākumus, pārkāpējus brīdinot, bet nesodot. Šī pieeja jāapvieno ar aktīvu kampaņu, kurā uzņēmumu īpašnieki tiek informēti par viņu pienākumiem ievērot tiesību aktus, un tiem jāsaprot, ka sākotnējam pielaidīgākam jeb ievadposmam sekos stingrāki izpildes nodrošināšanas pasākumi.

43. Kad sākas aktīva noteikumu izpilde, daudzas jurisdikcijas iesaka izmantot sabiedrībā uzmanību izraisošu saukšanu pie atbildības, lai pastiprinātu atturošo ietekmi. Atklājot prominentus pārkāpējus, kuri aktīvi pārkāpuši tiesību aktus vai kuri labi pazīstami sabiedrībā, un izmantojot stingrus un straujus pasākumus un iespējami palielinot sabiedrības informētību par šiem pasākumiem, iestādes var demonstrēt apņēmību un apliecināt tiesību akta nopietnību. Ar to panāk noteikumu brīvprātīgu ievērošanu un samazina turpmākos resursus, kas vajadzīgi uzraudzībai un noteikumu izpildes nodrošināšanai.

44. Tiesību aktus par vidi, kas brīva no dūmiem, iedzīvotāji ātri vien sāk ievērot pēc pašu iniciatīvas, tomēr ir svarīgi, lai iestādes būtu gatavas strauji un izšķiroši reaģēt uz atsevišķiem atklātiem tiesību aktu neievērošanas gadījumiem. Īpaši, kad tiesību akts tikko stājies spēkā, laiku pa laikam var būt kāds pārkāpējs, kas publiski parāda, ka neievēro noteikumus. Stingra reakcija šajos gadījumos liecina, ka tiek sagaidīts, ka noteikumus ievēros, un tā atvieglinās darbu nākotnē, savukārt neizšķirīga rīcība var strauji izraisīt plaša mēroga noteikumu neievērošanu.

Mobilizēt un iesaistīt sabiedrību

45. Uzraudzības un izpildes programmas efektivitāti uzlabo sabiedrības iesaistīšana programmā. Iegūstot sabiedrības atbalstu un mudinot sabiedrības locekļus uzraudzīt

noteikumu ievērošanu, kā arī ziņot par pārkāpumiem, tiek ievērojami paplašinātas izpildes nodrošināšanas iestāžu iespējas un samazināti noteikumu ievērošanas nodrošināšanai vajadzīgie resursi. Patiesībā daudzās jurisdikcijās sabiedrības sūdzības ir galvenais instruments, lai nodrošinātu noteikumu ievērošanu. Šā iemesla dēļ tiesību aktos par vidi, kas brīva no dūmiem, jāparedz, ka sabiedrības locekļi var sūdzēties, un tajos jāļauj jebkurai personai vai nevalstiskai organizācijai ierosināt rīcību, lai panāktu to pasākumu ievērošanu, ar kuriem reglamentē sekundāro dūmu iedarbību. Izpildes nodrošināšanas programmā jāiekļauj bezmaksas tālrunis sūdzību izteikšanai vai līdzīga sistēma, kas mudinātu sabiedrību ziņot par pārkāpumiem.

PASĀKUMU UZRAUDZĪBA UN NOVĒRTĒŠANA

46. To pasākumu uzraudzība un novērtēšana, kas paredzēti tabakas dūmu iedarbības samazināšanai, ir svarīga vairāku iemeslu dēļ, piemēram:

a) lai palielinātu politisko un sabiedrības atbalstu tiesību aktu noteikumu nostiprināšanai un paplašināšanai;

b) lai dokumentētu sasniegto; tas noderēs citu valstu informēšanai un būs tām atbalsts darbā;

c) lai atklātu un publiskotu tabakas rūpniecības centienus traucēt īstenot pasākumus.

47. Dažādās jurisdikcijās atšķirsies uzraudzības un novērtēšanas mērogs un sarežģītība; tas būs atkarīgs no speciālo zināšanu un resursu pieejamības. Tomēr ir svarīgi novērtēt ieviesto pasākumu rezultātus, īpaši attiecībā uz galveno rādītāju – sekundāro dūmu iedarbību darbavietās un publiskās vietās. To var panākt, izmantojot rentablas iespējas, piemēram, izmantojot datus vai informāciju, kas savākta rutīnas pasākumu ietvaros, piemēram, darbavietu inspekciju laikā.

48. Ir jāņem vērā šādi astoņi galvenie procesu un rezultātu rādītāji[2]: (2)

Procesi

a) sabiedrības un, iespējams, noteiktu sabiedrības grupu, piemēram, bāru darbinieku, rīcībā esošās zināšanas, attieksme un atbalsts politikai, kas tiecas panākt no dūmiem brīvu vidi;

b) politikas pasākumu par dūmu nepiesārņotu vidi ieviešana un īstenošana;

Rezultāti

a) sekundāro tabakas dūmu iedarbības samazināšana uz darba ņēmējiem darbavietās un publiskās vietās;

b) sekundāro tabakas dūmu klātbūtnes samazināšana gaisā darbavietās (īpaši restorānos) un publiskās vietās;

c) tādu nāves un saslimstības gadījumu samazināšana, kurus izraisījusi sekundāro tabakas dūmu iedarbība;

d) sekundāro tabakas dūmu iedarbības samazināšana privātmājās;

e) smēķēšanas izplatības un ar smēķēšanu saistītas uzvedības pārmaiņas;

---

[2] PVO politikas ieteikumos par aizsardzību pret sekundāro tabakas dūmu iedarbību (Ženēva, Pasaules veselības organizācija, 2007) iekļautas atsauces un saites uz uzraudzības pētījumiem, kas citās valstīs veikti par visiem šiem rādītājiem.

f) ekonomiskā ietekme.